

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27.09.1960, sp. zn. 8 Tz 11/60, ECLI:CZ:NS:1960:8.TZ.11.1960.1

Číslo: 2/1961

Právní věta:

Přídavky na děti (rodinné přídavky) jsou podle § 11 č. 3 a § 30 a násl. zák. č. 54/1956 Sb. o nemocenském pojištění zaměstnanců dávkami nemocenského pojištění a proto požívají ochrany podle §§ 245, 246 tr. zák.

Podle § 10 odst. 3 písm. d) a § 47 odst. 2 opatření ÚRO (vyhl. č. 91/1958 Sb. vymáhá náhradu škod vzniklých při provádění nemocenského pojištění krajská odborová rada, z čehož nutno dovodit, že řízení o takových nárocích nepřísluší soudům v řízení občanskoprávním ani v řízení trestním.

Pouhé konstatování, že obžalovaný byl vícekrát trestán, je mechanickým hodnocením, resp. pouhým zjišťováním skutečnosti, která sama o sobě nemůže být dostatečným podkladem pro posouzení otázky, jaký trest bude nezbytně nutný, aby byl v konkrétním případě splněn výchovný účel.

Přestupek podle § 91 odst. 1, 2 tr. zák. spr. předpokládá nepravdivé údaje učiněné v řízení před veřejným orgánem nebo ve správním řízení.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 27.09.1960

Spisová značka: 8 Tz 11/60

Číslo rozhodnutí: 2

Číslo sešitu: 1-2

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Alimentace, Dokazování, Národní výbory, Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, Organizace společenské, Pokus, Přestupky, Recidiva, Rozkrádání majetku v socialistickém řízení

Předpisy: 173/1948 Sb. § 2 86/1950 Sb. § 19

§ 16

§ 210

§ 244

§ 245

§ 246 88/1950 Sb. § 2

§ 293 91/1958 Sb. § 3

§ 30

§ 35a

§ 38

§ 55 64/1956 Sb. § 2

§ 61

§ 75

§ 91 54/1956 Sb. § 11

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Obžalovaný v době nejméně od 2. 8. 1955 do října 1958 na různých místech pražského kraje vylákal nebo se pokusil vylákat u svých zaměstnavatelů na základě nepravdivých údajů uváděných v čestných prohlášeních vyplacení přídavků na děti (rod. přídavků) na dvě až čtyři děti, které neměl ve svém přímém zaopatření, takže neměl na vyplacené mu přídávky nárok, což mu bylo známo. Takto vylákal ke škodě Československého státu 3460,- Kčs, které si ponechal pro vlastní potřebu. Zároveň dosáhl nepravdivými údaji o počtu jím vyživovaných osob neoprávněné snížení daně ze mzdy o přesně nezjištěnou částku. Tohoto jednání se dopustil, ačkoliv byl dne 30. 3. 1954, tedy v posledních pěti letech lidovým soudem trestním v Praze již odsouzen pro trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 245 odst. 1 písm. a) tr. zák. k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Podle zjištění rozsudku lidového soudu neplnil obžalovaný zároveň po delší dobu, nejméně však od r. 1955 vůči svým dětem Karlu, narozenému 26. 6. 1952 a Jaroslavu, narozenému dne 21. 3. 1955 svou zákonnou vyživovací povinnost, jejímuž plnění se vyhýbal.

Lidový soud v Kralupech nad Vlt. uznal obžalovaného vinným částečně dokonaným, částečně nedokonaným trestním činem rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 245 odst. 1 písm. c), 2 písm. c) tr. zák., přestupkem nepravdivých údajů podle § 91 odst. 1, 2 tr. zák. spr., přestupkem zkrácení daně podle § 61 odst. 1 tr. zák. spr. a trestným činem zanedbání povinné výživy podle § 210 odst. 1, 2 tr. zák. a odsoudil ho k úhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání dvou let. Podle § 244 odst. 2 tr. ř. byl obžalovaný uznán povinným nahradit poškozenému Československému státu zastoupenému ONV - finančním odborem v Kralupech n/Vlt. částku ve výši 3460 Kčs. S nárokem „neoprávněného snížení daně ze mzdy a s dluhem na výživném nezjištěné částky“ byl Československý stát odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních.

Krajský soud v Praze zamítl odvolání obžalovaného.

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona podané předsedou Nejvyššího soudu usnesení krajského soudu zrušil a nařídil mu věc znovu projednat a rozhodnout.

Z odůvodnění:

Proti tomuto usnesení krajského soudu v Praze podal předseda Nejvyššího soudu stížnost pro porušení zákona, v níž v podstatě dovozuje, že byl zákon porušen jednak v ustanovení § 2 odst. 7 tr. ř., ježto krajský soud rozhodl, aniž si zjednal dostatečný podklad pro závěr, že je v souzeném případě dána zvláště přitěžující okolnost, podle § 245 odst. 2 písm. c) tr. zák., jednak v ustanovení § 210 odst. 1 tr. zák., protože z výsledků dokazování lze dostatečně dovodit, že se obžalovaný pro celou zažalovanou dobu své povinnosti vyživovat a zaopatřovat své nedospělé děti vyhýbal, pročez měl být uznán vinným trestným činem zanedbání povinné výživy podle § 210 odst. 2 tr. zák., nikoliv však současně i podle § 210 odst. 1 tr. zák. Stížnost pro porušení zákona poukazuje na pochybení lidového soudu, jež krajský soud nenapravit, v důsledku čehož byl obžalovaný uznán vinným i přestupkem nepravdivých údajů podle § 91 odst. 1, 2 tr. zák. spr., který obžalovaný zjištěným skutkem vůbec nespáchal, a přestupkem zkrácení daně podle § 61 odst. 1 tr. zák. spr., ačkoliv byl pro týž skutek uznán vinným trestným činem rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví, takže tento přestupek byl trestným činem konsumován. Konečně napadá stížnost pro porušení zákona výrok, jímž bylo rozhodnuto o náhradě škody plynoucí z nároků, jež nelze uplatňovat v řízení soudním.

Nejvyšší soud prozkoumal věc v rozsahu uvedeném v ustanovení § 293 odst. 1 tr. ř. a shledal, že zákon byl porušen ve všech směrech uplatňovaných stížností pro porušení zákona.

Výsledky dokazování a samotným doznáním obžalovaného bylo zjištěno, že obžalovaný neoprávněně pobíral rodinné příd. (přídavky na děti), jež mu byly vyplaceny zaměstnavateli (dolem Fierlinger ve Vinařicích v době, kdy tam byl obžalovaný zaměstnán, tj. od 2. 8. 1955 do září 1956, dolem Nosek v Tuchlovicích v době od 21. 12. 1957 do 4. 4. 1958, státním statkem ve Velvarech v době od 25. 5. 1958 až 26. 7. 1958 a pak státním statkem v Zlončicích – (pracoviště Chotěrubu) na nedospělé Karla a Jaroslava, a nevlastní děti Josefa a Jana, popř. v různých obdobích na některé z těchto dětí i za dobu, kdy byly v přímém opatření buď veřejných ústavů (dětských domovů) nebo příbuzných. Tyto příspěvky obžalovaný nejen pobíral a od zaměstnavatelů je požadoval, nýbrž si je také ponechával pro sebe i tehdy, kdy – jako v případě nezl. Josefa byl rodinný příspěvek přiznán a placen z pojištění babičky dítěte, jež měla dítě ve své výživě a výchově. (Podle § 38 odst. 3 zák. č. 54/1956 o nemocenském pojištění zaměstnanců se mají rodinné přídavky vyplatit tomu, kdo má dítě v přímém zaopatření). Podle sdělení jednotlivých výše uvedených zaměstnavatelů byly obžalovanému vyplaceny jím neoprávněně požadované částky, a sice dolem Fierlinger 2520 Kčs, státním statkem ve Velvarech 620 Kčs a státním statkem ve Zlončicích (Chotěrubech) 790,- Kčs, celkem tedy 3930 Kčs, k čemuž ještě přistupuje přesně nezjištěná částka vyplacená mu dolem Nosek.

Toto jednání posoudil lidový soud mimo jiné jako rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví. Přídavky na děti (rodinné přídavky) jsou podle § 11 č. 3 a § 30 a násl. zák. č. 544/1956 Sb. o nemocenském pojištění zaměstnanců dávkami nemocenského pojištění. Podle § 55 odst. 1 zák. č. 54/1956 Sb. jsou prostředky k provádění nemocenského pojištění ve státním socialistickém vlastnictví a podle § 55 odst. 2 jsou příjmy a výdaje nemocenského pojištění součástí státních příjmů a výdajů – požívají proto ochrany podle § § 245, 246 tr. zák.

Tytéž zásady jsou vysloveny v § 3 opatření ÚRO (vyhl. č. 91/1958), jež nabylo účinnosti dne 1. ledna 1959 (§ 61). Ježto podle § 16 odst. 1 cit. opatření přiznané dávky vyplácí závod (zaměstnavatel) z majetku v státním socialistickém vlastnictví, je při neoprávněně vyplacených dávkách poškozen majetek v socialistickém vlastnictví v dispozitivní správě závodu. Totéž platilo i podle § 18 se zřetelem k § 3 odst. 1 opatření ÚRO ze dne 18. prosince 1953 (vyhl. č. 100/1953 Sb.), jež nabylo účinnosti dne 1. ledna 1954 (§ 73).

Ježto obžalovaný výše uvedené částky, úmyslným jednáním (jak vyplývá zejména ze svědectví S.) vylákal nepravdivými údaji ke škodě zaměstnavatelských závodů, dopustil se trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 245 odst. 1 písm. c) tr. zák. Lidový soud uznal obžalovaného vinným jednak dokonaným jednak nedokonaným tímto trestným činem, aniž uvedl, proč má zato, že se obžalovaný dopustil též nedokonaného trestného činu v tomto směru.

Podle sdělení jednotlivých závodů (výše již citovaných) není patrné, že by byl obžalovaný bez úspěchu požadoval rodinné přídavky. Pokud je tam zmínka o tom, že neoprávněně vyplacené přídavky mu byly dodatečně sráženy ze mzdy, šlo již jen o způsob, jakým byla nahrazena škoda způsobená dokonáním trestným činem, na jehož dokonání tato okolnost nemohla mít vliv.

Lidový soud posoudil trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví jako spáchaný za okolnosti zvláště přitěžující podle § 245 odst. 2 písm. c) tr. zák. Spokojil se při tom však pouze s opisem z rejstříku trestů, podle něhož byl obžalovaný rozsudkem lidového soudu trestního v Praze ze dne 30. března 1954 odsouzen za trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 245 odst. 1 písm. a) tr. zák. k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na dva měsíce. Lidový soud neposoudil z příslušného spisu, zda se vzhledem ke krátkodobému trestu nejednalo o rozkrádání, které posouzeno podle novely k trestnímu zákonu a k trestnímu zákonu správnímu, by nezakládalo pouze přestupek podle § 35a tr. zák. spr. anebo zda se nejednalo sice o trestný čin, avšak tak malého

významu, že nebyly splněny náležitosti zvláště přitěžující okolnosti z hlediska § 75 odst. 4 tr. zák. Tím porušil lidový soud zákon v ustanovení § 2 odst. 7 tr. ř. Nezjistil totiž všechny okolnosti rozhodné pro náležité posouzení věci. Již pro tento nedostatek vzbuzuje i výrok o trestu uloženém obžalovanému pochybnosti.

Lidový soud posoudil nepravdivé údaje obžalovaného, jimiž písemně neoprávněně uplatňoval rodinné přídavky (přidavky na děti) za přešůpek podle § 91 odst. 1, 2 tr. zák. spr. Tento přešůpek předpokládá nepravdivé údaje učiněné v řízení před veřejným orgánem nebo ve správním řízení. Pokud se obžalovaný neoprávněně dožadoval nesprávnými údaji rodinného přídavku u zaměstnavatelských výrobních závodů, které nelze považovat za veřejné orgány, a řízení před nimi za řízení správní ve smyslu § 91 tr. zák. spr., nebyly jeho jednáním dány znaky přešůpku podle § 91 tr. zák. spr., nehledíc ani k tomu, že čestné prohlášení postrádalo náležitosti uvedené v § 2 zák. č. 173) 1948 Sb. Tím, že lidový soud uznal obžalovaného vinným uvedeným přešůpkem, porušil v jeho neprospěch zákon v ustanovení § 91 odst. 1, 2 tr. zák. spr.

Lidový soud porušil zákon i při právním posouzení jinak správně zjištěného jednání, že obžalovaný neplnil svou vyživovací povinnost vůči svým nedospělým dětem. Lidový soud totiž posoudil toto jednání podle § 210 odst. 1, 2 tr. zák. V souzeném případě nebyly zjištěny takové okolnosti, aby bylo lze dovést, že obžalovaný nejprve bez úmyslu vyhýbat se své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat své děti, byť i z nedbalosti, po určitou dobu neplnil tuto povinnost a teprve později se vyhýbal jejímu plnění. Jen za těchto podmínek by bylo možno posoudit jednání obžalovaného jako trestný čin jednak podle § 210 odst. 1 tr. zák. jednak podle § 210 odst. 2 tr. zák. (viz. č. 17/57 sb. rozh. tr.).

Lidový soud dovédl závěr, že se obžalovaný vyhýbal své zákonné vyživovací povinnosti, tím, že obžalovaný měnil svá zaměstnání, a dále z okolnosti, že neodpovídal na přípisy zasílané mu dětskými domovy, kde byly jeho děti. Pokud jde o druhou uvedenou okolnost, lidový soud nezjistil správnost či nesprávnost obhajoby obžalovaného, že tyto přípisy nedostal, a že proto ani nevěděl, kde děti jsou. Lidový soud též neobjasnil, co bylo příčinou změny zaměstnání u obžalovaného, což by bylo bývalo tím důležitější, že obžalovaný byl několikrát v kritické době ve výkonu trestu. V daném případě však podle výsledků dokazování okolnosti, z nichž dospěl lidový soud k závěru, že se obžalovaný své zákonné vyživovací povinnosti vyhýbal, nejsou rozhodné. Závěr, že se obžalovaný této povinnosti záměrně vyhýbal lze totiž dovést z jiné dostatečně prokázané skutečnosti, že obžalovaný po delší dobu soustavně, na více pracovištích neoprávněně vybíral přídavky na děti, aniž z toho na jejich výživu jakýmkoliv způsobem přispíval, naopak sám uvedené přídavky pro sebe spotřeboval.

Lidový soud proto porušil zákon i v ustanovení § 210 odst. 1 tr. zák. Není správný ani výrok rozsudku lidového soudu o přešůpku zkrácení daně podle § 61 odst. 1 tr. zák. spr., ježto i tohoto přešůpku se obžalovaný dopustil v jednočinném souběhu s trestním činem rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví. Byl-li proto uznán přesto vinným i přešůpkem zkrácení daně, byl zákon porušen i v tomto případě rovněž v ustanovení § 2 tr. zák. spr.

Pochybení týkající se výroku o vině, zejména pak skutečnost, že nebylo náležitě objasněno, zda se obžalovaný dopustil trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví za zvláště přitěžující okolnosti podle § 245 odst. 2 písm. c) tr. zák. vedlo k tomu, že soud vyměřil trest, aniž měl pro to dostatečné podklady ve výsledcích řízení. Pokud lidový soud zdůraznil skutečnost, že obžalovaný je recidivistou sedmkrát trestaným, vyplývá tato skutečnost sice z opisu z rejstříku trestu. Z téhož dokladu však také vyplývá, že obžalovanému byly vždy uloženy tresty krátkodobé, přičemž trest odnětí svobody v trvání šesti měsíců je trest nejdelší. Pouhé konstatování, že obžalovaný byl vícekrát trestán, je mechanickým hodnocením, resp. pouhým zjišťováním skutečnosti, která sama o sobě namůže být dostatečným podkladem pro posouzení otázky, jaký trest bude nezbytně nutný, aby byl v souzeném případě splněn výchovný účel u pachatele z řad pracujících,

který podle zprávy o pověsti v poslední době osvědčil snahu po nápravě. Bylo proto povinností lidového soudu, aby z příslušných spisů, zejména o odsouzeních z poslední doby (a ovšem i – jak již bylo uvedeno – o odsouzení za rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví) zkoumal závažnost trestných činů obžalovaného dříve spáchaných. Kusou zprávu o pověsti pak bylo nutno k dostatečnému objasnění věci doplnit dotazem u orgánů bydliště obžalovaného a zejména u zaměstnavatelského závodu.

Tyto nedostatky v přístupu k věci při rozhodování o trestu, odporují směrnicí pléna Nejvyššího soudu o ukládání trestů z 11. dubna 1959 Pls 2/59 (čl. 13/59 sb. rozh. tr.), a znamenají porušení zákona v ustanoveních § 2 odst. 7 tr. ř. a § 19 odst. 1 tr. zák.

Lidový soud porušil závažnou měrou zákon ještě i v dalším směru, a sice výrokem o náhradě škody podle § 244 odst. 2 tr. ř. Lidový soud totiž rozhodl o náhradě škody (takovým rozhodnutím je i odkázání poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních) vesměs o nárocích, o nichž nemůže rozhodovat soud. Tak tomu je u daní, což nevyžaduje podrobnějšího výkladu a vyplývá z podstaty daňových pohledávek státu bez dalšího. Ostatně stačí v tomto směru odkázat na rozhodnutí uveřejněné pod č. 73/55 sb. rozh. tr., zejména však na směrnici pléna Nejvyššího soudu k výkladu § 244 odst. 1, 2, 3 (č. 55/58 sb. rozh. tr.), kde se výslovně uvádí hned v prvním odstavci, že daně nelze uplatňovat v řízení před soudem.

Totéž však platí i o náhradě škody neoprávněnou výplatou dětských přídavků (rodinných přídavků). Podle § 10 odst. 3 písm. d) a § 47 odst. 2 opatření ÚRO (vyhl. č. 91/1958 Sb.) vymáhá náhradu škod vzniklých při provádění nemocenského pojištění krajská odborová rada, z čehož nutno dovodit, že řízení o takových nárocích nepřísluší soudům ani v řízení občanskoprávním a tím ani v řízení trestním. Neprávem proto též finanční odbor rady ONV v Kralupech n. Vlt. tyto otázky přihlašoval, nehledíc k tomu, že podle těchže zásad uplatňování těchto nároků nenáleželo do jeho pravomoci.

Celým výrokem podle § 244 odst. 2 tr. ř. tudíž porušil lidový soud zákon v tomto ustanovení.

Krajský soud tato závažná pochybení rozsudku lidového soudu nenapravil, čímž porušil rovněž zákon ve všech uvedených směrech.

Bylo proto nutno zrušit nezákonné usnesení krajského soudu. Ježto vzhledem k výše uvedeným právním závěrům bude další objasnění věci vyžadovat v podstatě jen zjištění předcházejících odsouzení obžalovaného, zejména za rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví na základě příslušných spisů a dále bližší zjištění chování obžalovaného v místě bývalého bydliště a na bývalém pracovišti, jak to již bylo podrobněji rozvedeno v rozboru předpokladů pro správné posouzení výměry trestu, nařídil Nejvyšší soud nové projednání a rozhodnutí věci soudem odvolacím.